

ETIČNI KODEKS
SLOVENSKE KROVNE ZVEZE ZA
PSIHOTERAPIJO

(september 2007)

ETIČNI KODEKS SLOVENSKE KROVNE ZVEZE ZA PSIHOTERAPIJO (SKZP)

*»V 'hiši sveta' ravnaj tako, da boš pred človekom
lahko obstal z jasnim pogledom in z ljubečim srcem.«*

Hilarion Petzold

UVOD

Pri izvajanju psihoterapevtskega poklica vsi člani Slovenske krovne zveze za psihoterapijo in vsi nosilci Evropske diplome iz psihoterapije, v nadaljevanju besedila na kratko psihoterapevti, ravnajo etično odgovorno v odnosu do samega sebe, do psihoterapevtske stroke in do ljudi, s katerimi stopajo v psihoterapiji v poseben odnos.

Psihoterapevti se odgovorno soočajo z etičnimi vprašanji. To enako zadeva učitelje, člane in edukante posameznih psihoterapevtskih združenj.

Etične smernice Slovenske krovne zveze za psihoterapijo (v nadaljevanju SKZP) so potrebne:

- za zaščito in zavarovanje ljudi pred neetično uporabo psihoterapije;
- za orientacijo pri delu za psihoterapevte;
- kot osnova za pritožbe.

Psihoterapevti spoštujejo dostojanstvo in vrednost posameznika in si prizadevajo za ohranjanje in zaščito temeljnih človekovih pravic.

Predani so povečevanju znanja o človeškem vedenju in o človekovem razumevanju samega sebe in drugih, ter širjenju in uporabi takšnega znanja za dobrobit človeštva.

Pri uresničevanju teh ciljev si zavzeto prizadevajo zaščititi dobrobit tistih, ki iščejo njihove usluge in sorodnikov le teh (kadar to ne nasprotuje potrebam njihovih klientov), ter udeležencev v raziskavah.

Psihoterapevti spoštujejo svoje poklicne kolege ter pripadnike sorodnih poklicev. Po svojih najboljših močeh si jim prizadevajo posredovati popolne informacije, v kolikor to ni v nasprotju z dobrobitjo njihovih klientov, ter jim izkazati vzajemno spoštovanje.

Svoje strokovno znanje in veščine uporabljajo samo v namene, skladne s temi vrednotami in ne dovoljujejo, da bi jih drugi zlorabljali.

Hkrati ko psihoterapevti jemljejo sebi pravico do svobode raziskovanja in komunikacije, sprejemajo odgovornost, ki jo ta svoboda prinaša: kompetentnost, objektivnost pri uporabi

znanja in veščin in skrb za največjo dobrobit klientov, kolegov, študentov, udeležencev v raziskavah ter članov družbe.

Pri sledenju tem idealom se psihoterapevti zavezujejo etičnim načelom na naslednjih področjih, ki so v nadaljevanju bolj podrobno opredeljena:

- odgovornost;
- kompetentnost;
- moralni in pravni standardi;
- zaupnost;
- dobrobit pacientov/klientov;
- poklicni odnosi;
- stiki z javnostjo;
- tehnike ocenjevanja (assessment);
- raziskovanje.

Etični kodeksi društev, članov SKZP, morajo prav tako zajemati oz. upoštevati zgoraj navedene točke.

Psihoterapevti sodelujejo z nacionalnimi in evropskimi strokovnimi organizacijami in združenji, ter z Evropsko zvezo za psihoterapijo (European Association for Psychotherapy - v nadaljevanju EAP) tako, da hitro in popolno odgovarjajo na poizvedbe in povpraševanja kateregakoli ustrezno utemeljenega etičnega ali profesionalnega komiteja takšnega združenja ali organizacije, katere člani so ali ji pripadajo.

Sprejem v članstvo in register SKZP, v register nosilcev Evropske diplome za psihoterapijo (European Certificate of Psychotherapy = ECP) zavezuje psihoterapevta k upoštevanju vseh teh načel.

Društva, ki so člani SKZP, se obvežejo, da bodo odgovorno upoštevali in izpolnjevali smernice SKZP, ki so usklajene z etičnimi kodeksi posameznih društev, članov SKZP, ter etičnimi smernicami EAP. Vsako društvo, član SKZP, mora objaviti svoj lasten etični kodeks, ki mora biti usklajen z etičnim kodeksom SKZP in ga mora potrditi SKZP in je obvezen za terapevte določene psihoterapevtske usmeritve.

Pomembno funkcijo »etične podpore« članom SKZP na podlagi Etičnega kodeksa SKZP opravlja Strokovni svet SKZP, saj jim omogoča strokovno podporo pri kakršnihkoli etičnih težavah ali etičnih vprašanjih, ki se porajajo ob psihoterapevtskem delu, usposabljanju ali raziskovanju. Člani se lahko obračajo na Strokovni svet brez strahu, da bi bili kaznovani, saj Strokovni svet na področju etike v skladu s 30. členom Statuta SKZP:

- a. »skrbi za vsebino in organizacijo izobraževalnih programov o etiki, ki jih organizira SKZP;
- b. skrbi za raven etične kvalitete dela članov SKZP;
- c. predlaga in načrtuje seminarje, simpozije in kongrese ter druge oblike izobraževanja o etiki (npr. na Študijskih dnevih SKZP in Psihoterapevtskih kongresih SKZP);
- d. rešuje etične probleme in vprašanja članov SKZP ter drugim organom SKZP ali zunanjim organom daje, na njihovo prošnjo, strokovno mnenje o posameznih etičnih problemih ali vprašanjih.«

Poleg tega Strokovni svet SKZP:

- v publikacijah SKZP (npr. v Kairosu – Slovenski reviji za psihoterapijo) spodbuja objavljane primerov (ne)etičnega ravnanja in informativnih člankov s področja etike, tako da psihoterapevti lažje spremljajo strokovni razvoj na področju etike;
- budno spremlja kakršnekoli pritožbe ali vprašanja o etičnem kodeksu SKZP in v omogoča možne revizije etičnega kodeksa glede na te pritožbe, vprašanja in informacije;
- po potrebi lahko izmed članov Strokovnega sveta (ali drugih članov društev, članov SKZP) določi tričlanski »etični odbor«, v kolikor je potrebno bolj podrobno in intenzivno obravnavanje določene etične problematike v smislu etične podpore in bi glede na naravo dela Strokovnega sveta na njegovih sestankih zmanjkovalo časa za ustrezno obravnavanje določene etične problematike. Člani tega odbora morajo biti izglasovani demokratično in ne smejo biti povezani z zaposlenimi v SKZP ali s člani Častnega razsodišča SKZP, čeprav jim lahko po potrebi poročajo.

Z vsemi temi aktivnostmi Strokovni svet SKZP pomaga dvigati etično zavest oz. ozaveščenost tudi na posebnih področjih psihoterapevtske prakse (npr. etika dotika, delo z etničnimi manjšinami, specialnimi skupinami klientov, begunci itn.).

SKZP v okviru študijskega programa Propedeutike, ki poteka od leta 1999, zahteva od slušateljev/ic, da v okviru predmeta Etika poslušajo predavanja, opravijo seminarske naloge in ustne izpite. Prav tako morajo člani SKZP v svojih programih specialnih psihoterapevtskih edukacij zagotoviti, da se edukanti/ke seznanjajo z etičnimi vsebinami in stalno razvijajo svoj moralni in etični čut.

Podobno mora vsako društvo, član SKZP, imeti organ, ki na področju etike opravlja podobno funkcijo »etične podpore« kot to počne Strokovni svet SKZP.

V primeru kršitev etičnega kodeksa SKZP, statuta in drugih aktov SKZP odloča Častno razsodišče SKZP, ki v skladu s svojim pravilnikom obravnava prijave kršitve. Prav tako lahko Častno razsodišče v skladu z 2. členom svojega pravilnika »organizira posvete in druge oblike soočanja mnenj o temah, ki zadevajo etiko delovanja psihoterapevtov ter proučuje vzroke in pogostnost kršitev ter o tem poroča Strokovnemu svetu SKZP. Častno razsodišče lahko sprejme tudi načelna stališča v zvezi z določenimi, ponavljajočimi kršitvami.« Častno razsodišče v skladu s svojim pravilnikom skrbi za temeljit in pravičen postopek z ustreznim načinom preiskave, z različnimi ravnmi in odprtostjo preverjanja, s pravičnostjo v svojem odločanju in s korektnim upoštevanjem pritožb zoper svoje odločitve.

Podobno mora vsako društvo, član SKZP, imeti svoje Častno razsodišče. Člani SKZP si morajo prizadevati, da kršitve etičnega kodeksa najprej rešujejo pri Častnem razsodišču lastnega društva, člana SKZP. Če na tej ravni zadeve ni mogoče zadovoljivo rešiti, psihoterapevti v skladu s smernicami etičnega kodeksa nanjo opozorijo SKZP oz. v skladu s pravilnikom Častnega razsodišča SKZP prijavijo Častnemu razsodišču SKZP, ki zadevo rešuje po lastnem pravilniku dela.

NAČELO 1: ODGOVORNOST

Splošno načelo:

Pri nujenju uslug psihoterapevta vzdržujejo najvišje strokovne standarde. Sprejemajo odgovornost za posledice svojih dejanj in se po svojih najboljših močeh trudijo zagotoviti, da so njihove storitve ustrezno uporabljene.

Načelo 1.a:

Kot praktiki se psihoterapevta zavedajo, da nosijo veliko družbeno odgovornost, saj lahko njihova priporočila in strokovne aktivnosti spremenijo življenja drugih ljudi. Pozorni so na osebne, socialne, organizacijske, finančne, okoljske ali politične situacije in pritiske, ki bi lahko vodili k zlorabi njihovega vpliva.

Načelo 1.b:

Psihoterapevta s svojimi klienti vnaprej razjasnijo vse stvari, ki bi bile lahko relevantne pri skupnem delu. Izogibajo se odnosov, ki bi lahko omejevali njihovo objektivnost ali ustvarili konflikt interesov.

Načelo 1.c:

Psihoterapevta so odgovorni, da skušajo preprečiti, da bi ustanova ali organizacija, ki jih zaposluje, njihove podatke spreminjala, zlorabljala ali prikrivala.

Načelo 1.d:

Kot člani organizacijskih ali nacionalnih organov ostanejo psihoterapevta kot posamezniki zavezani najvišjim strokovnim standardom svojega poklica.

Načelo 1.e:

Kot učitelji ali mentorji psihoterapevta vidijo svojo primarno dolžnost v tem, da pomagajo drugim pridobiti znanje in spretnosti. Z objektivnim, celovitim in korektnim podajanjem informacij vzdržujejo visoke standarde poučevanja.

Načelo 1.f:

Kot raziskovalci so psihoterapevta odgovorni za izbor raziskovalnih tem in metod, ki jih uporabljajo pri preučevanju, analizi in poročanju. Svoje raziskave načrtujejo tako, da bi bili njihovi izsledki čim manj zavajajoči. O omejitvah izsledkov svojih raziskav omogočajo izčrpno razpravo, še posebno če se njihovo delo dotika socialne politike ali bi lahko vodilo do prikrajšanosti oseb določene starosti, spola ali etničnih, socialno-ekonomskih in drugih socialnih skupin. Pri objavljanju poročil o svojem delu nikoli ne prikrivajo neskladnih podatkov in priznavajo obstoj alternativnih hipotez in razlag svojih rezultatov. Psihoterapevta si pripisujejo zasluge le za delo, ki so ga dejansko opravili. Z vsemi ustreznimi osebami in ustanovami vnaprej razjasnijo pričakovanja o dostopnosti in uporabi raziskovalnih podatkov. Težijo k minimalnemu poseganju v okolje, v katerem so bili podatki zbrani.

Načelo 1.g:

Psihoterapevta se zavedajo potrebe po zavarovanju strokovne odgovornosti in ustrezno z okoliščinami, v katerih opravljajo svojo dejavnost, poskrbijo za pogodbe z zavarovalnicami, ki nudijo zavarovanja profesionalne odgovornosti.

NAČELO 2: KOMPETENTNOST

Splošno načelo:

Vsi psihoterapevti si v interesu javnosti in poklica samega prizadevajo za vzdrževanje visokih standardov kompetentnosti. Zato stalno spremljajo razvoj psihoterapevtske znanosti, tako da se stalno izobražujejo in usposabljujejo. Sestavni del stalnega usposabljanja je supervizija oz. intervizija. Poleg tega sledijo aktualnim spoznanjem in informacijam na področju zdravja, znanosti in stroke, ki so povezana z dejavnostmi, ki jih izvajajo. Prepoznavajo meje svojih pristojnosti in omejitve svojih tehnik. Izvajajo samo tiste dejavnosti in tehnike, za katere so usposobljeni z izobrazbo in izkušnjami. Na področjih, kjer še ni priznanih standardov, psihoterapevti upoštevajo vse potrebne varnostne ukrepe, da bi zaščitili dobrobit svojih klientov.

Načelo 2.a:

Psihoterapevti ustrezno predstavijo svoje kompetence, izobrazbo, usposabljanja in izkušnje. Pri tem kot dokaz izobrazbe in strokovne usposobljenosti navajajo le tista spričevala in kvalifikacije, ki jih izdajajo priznane izobraževalne ustanove ali jih priznava SKZP oz. EAP. Zagotavljajo minimalne profesionalne standarde, kot so zapisani v dokumentih SKZP, EAP, kriterije nacionalnih akreditacijskih organov ter kriterije evropskih akreditirajočih organizacij posameznih psihoterapevtskih pristopov oz. metod, če le ti obstajajo. Spoštujejo tudi druge vire izobrazbe, usposabljanja in pridobljenih izkušenj.

Načelo 2.b:

Kot praktiki in učitelji psihoterapevti izvajajo dejavnost na podlagi skrbnih priprav tako, da je njihovo delo najvišje kakovosti, njihova komunikacija pa je ustrezna in relevantna.

Načelo 2.c:

Psihoterapevti upoštevajo potrebo po kontinuiranem razvoju in osebnostni rasti, odprti so za nove postopke ter za spremembe v pričakovanjih in vrednotah skozi čas.

Načelo 2.d:

Psihoterapevti upoštevajo medosebne razlike, tudi takšne, ki so lahko povezane s starostjo, spolom, socialnoekonomskim ali etničnim poreklom ali s posebnimi potrebami tistih, ki bi lahko bili specifično prikrajšani. Pridobijo si primerno usposabljanje ali svetovanje, da pri delu s takšnimi osebami zagotovijo kompetentno in primerno storitev.

Načelo 2.e:

Psihoterapevti, ki so odgovorni za odločitve glede posameznikov ali postopkov, osnovanih na testnih rezultatih, poznajo psihološko in edukacijsko merjenje, probleme vrednotenja, raziskovanja in razvijanja testov.

Načelo 2.f:

Psihoterapevti upoštevajo, da lahko osebni problemi in konflikti vplivajo na strokovno učinkovitost, zato ne izvajajo aktivnosti, v katerih bi njihovi osebni problemi lahko vodili do neustreznega dela ali do oškodovanosti klienta, kolega, študenta, učenca, ali udeleženca v raziskavi. Če so vpleteni v takšno aktivnost, ko se zavejo svojih psihičnih problemov, poiščejo kompetentno strokovno podporo, da bi ugotovili, ali naj svoje profesionalno delovanje odložijo, opustijo ali omejijo.

Načelo 2.g:

Psihoterapevti, ki začenjajo dejavnost na novih področjih, pred začetkom izvajanja te dejavnosti opravijo vsa izobraževanja in vse s tem področjem povezane strokovne zahteve, in zagotovijo, da je njihova dejavnost na tem novem področju na najvišjem možnem nivoju.

Prav tako zagotovijo, da z nobeno od trenutnih aktivnosti ne prihaja do interference, zmede ali konflikta.

NAČELO 3: MORALNI IN PRAVNI STANDARDI

Splošno načelo:

Psihoterapevtova moralna in etična merila so njegova osebna stvar v enaki meri, kot so to za vsakega drugega državljana, razen kadar bi lahko vplivale na izpolnjevanje njegovih strokovnih obveznosti ali zmanjševale zaupanje javnosti v psihoterapijo in psihoterapevte. Pri svojem vedenju so psihoterapevti pozorni na obstoječe družbene norme in na morebitne vplive, ki bi jih upoštevanje ali odstopanje od teh norm utegnilo imeti na njihovo psihoterapevtsko delo. Prav tako se psihoterapevti zavedajo, kako lahko s svojim vedenjem v javnosti vplivajo na izvajanje strokovnega dela svojih kolegov.

Načelo 3.a:

Kot strokovnjaki psihoterapevti ravnajo v skladu z načeli SKZP in EAP, z načeli njenih pooblaščenih nacionalnih organizacij (National Awarding Organisation = NAO) in v skladu z načeli in standardi svojih inštitutov ali društev, ki so povezani s psihoterapevtsko prakso. Psihoterapevti tudi upoštevajo državne zakone in uredbe. V kolikor se evropski, nacionalni, lokalni, organizacijski ali institucionalni zakoni, uredbe ali praksa ne skladajo bodisi s SKZP ali EAP, NAO ali s standardi in vodili njihovih ustanov ali združenj, psihoterapevti povedo za svojo zavezanost nacionalni pooblaščenim organizacijam SKZP (NAO), EAP in standardom in vodilom svojih ustanov ali združenj, ter kadar je to le mogoče, delujejo v smislu razreševanja konflikta. Psihoterapevti se kot strokovnjaki zanimajo za oblikovanje takšnih pravnih in kvazipravnih uredb, ki bi kar najbolj služile interesom javnosti in delujejo v smeri spreminjanja takšnih pravnih uredb, ki tem interesom ne služijo.

Načelo 3.b:

Kot delodajalci ali delojemalci se psihoterapevti ne udeležujejo in ne ignorirajo dejavnosti, ki so nehumane ali pa imajo za posledico protipravne ali nedopustne aktivnosti. Takšne dejavnosti vključujejo med drugim tudi diskriminacijo na podlagi rase, hendikepa, starosti, spola, spolnih preferenc, verskega prepričanja ali nacionalnega izvora pri izvajanju, zaposlovanju, promociji ali izobraževanju.

Načelo 3.c:

V svoji profesionalni vlogi se psihoterapevti izogibajo vsakršne aktivnosti, ki bi utegnila kakorkoli oškodovati ali zmanjšati človekove, pravne in civilne pravice klientov ali drugih, ki bi bili lahko prizadeti.

Načelo 3.d:

Kot praktiki, učitelji, mentorji in raziskovalci se psihoterapevti zavedajo, da njihove osebne vrednote lahko vplivajo na njihovo komunikacijo, uporabo tehnik, izbor in predstavitev opazanj ali gradiv in na vrsto in implementacijo raziskav. Pri obravnavanju tem, ki bi bile lahko žaljive, psihoterapevti prepoznavajo in upoštevajo različne poglede in individualno občutljivost, ki bi jo do takšnih tem utegnili imeti pacienti, učenci in udeleženci v raziskavah.

NAČELO 4: ZAUPNOST

Splošno načelo:

Osnovna dolžnost psihoterapevtov je, da spoštujejo zaupnost podatkov, ki so jih pridobili med psihoterapevtskim delom. Takšne podatke lahko razkrijejo drugim le s privoljenjem klienta (ali njegovega pravnega zastopnika), razen v tistih izjemnih primerih, kadar je verjetno, da bi v nasprotnem primeru lahko prišlo do nevarnosti (npr. življenjske ogroženosti) bodisi za klienta samega, bodisi za druge. Psihoterapevti svoje kliente obvestijo o pravnih omejitvah zaupnosti. Običajno se za razkritje informacij pridobi pisno dovoljenje obravnavane osebe.

Načelo 4.a:

Podatke, pridobljene v kliničnih ali svetovalnih odnosih ali evalvacijske podatke otrok, študentov, uslužbencev in drugih se lahko obravnava zgolj z vpletenimi in izključno v strokovne namene. Pisna in ustna poročila vsebujejo samo podatke, ki so relevantni v evalvacijske ali referenčne namene, pri tem pa se skuša po najboljših močeh preprečiti nepotreben vdor v zasebnost.

Načelo 4.b:

Psihoterapevti, ki v pisni obliki, v predavanjih ali v drugih javnih razpravah predstavljajo osebne informacije, pridobljene tekom profesionalnega dela, za to bodisi vnaprej pridobijo privolitev, ali pa ustrezno zakrijejo vse informacije, ki bi lahko razkrile identiteto.

Načelo 4.c:

Psihoterapevti poskrbijo za ohranjanje zaupnosti pri shranjevanju in uničenju zapisov ter za njihovo nedosegljivost.

Načelo 4.d:

Pri delu z mladoletniki in drugimi osebami, ki ne morejo dati obveščene soglasja, so psihoterapevti še posebno pozorni, da kar najbolje zastopajo interese te osebe in se z ostalimi vpletenimi ustrezno posvetujejo.

NAČELO 5: DOBROBIT PACIENTOV / KLIENTOV

Splošno načelo:

Psihoterapevti spoštujejo integriteto ter ščitijo dobrobit ljudi in skupin, s katerimi delajo. Kadar pride do konfliktov interesov med klienti in institucijami, ki zaposlujejo psihoterapevte, psihoterapevti razložijo naravo in smernice svoje odgovornosti in zavezanosti ter vse vpletene strani obveščajo o svojih obvezah. Psihoterapevti v popolnosti obvestijo kliente o naravi in namenu sleherne evaluacije, obravnave ali učnega oz. vadbene procesa. Odkrito priznavajo, da imajo klienti, študentje, učenci in udeleženci v raziskavah glede sodelovanja svobodno izbiro. Siljenje ljudi k sodelovanju ali k vztrajanju v obravnavi ni etično.

Načelo 5.a:

Psihoterapevti so dolžni pred začetkom psihoterapevtske obravnave pacientom/klientom pojasniti njihove pravice. Posebej so pomembni naslednji vidiki:

- način psihoterapevtske metode (kolikor je primerno in ustreza procesu psihoterapevtske obravnave) in okvirje dela (setting – npr. način prenehanja terapije);
- obseg oz. okvirno trajanje psihoterapevtske obravnave;
- finančne pogoje obravnave (honorar, plačevanje iz zavarovanja, način obračunavanja odpadlih srečanj itd.);
- obveznost molčečnosti;
- možnost za pritožbe.

Pacienti/klienti morajo imeti možnost odločitve, ali in pri kom želijo začeti terapijo.

Načelo 5.b:

Psihoterapevti so dolžni odgovorno ravnati s posebnim odnosom zaupanja in odvisnosti, ki nastane v psihoterapevtski obravnavi. Vsaka zloraba tega odnosa pomeni prekršek zoper poklicno etične smernice psihoterapevtskega poklica. Zloraba moči nastane takrat, ko se psihoterapevt izneveri pacientu/klientu ter zadovoljuje svoje osebne npr. spolne, ekonomske, socialne ali čustvene potrebe, četudi je to pogodu pacientu/klientu. Odgovornost za to je izključno pri terapevtih. Med pacienti/klienti in kandidati v edukaciji načelno ni tukaj nobene razlike. Tudi po zaključku terapije veljajo naprej nespremenjene etične smernice.

Načelo 5.c:

Psihoterapevti se nenehno zavedajo svojih lastnih potreb in svojega potencialno vplivnega položaja do oseb, kot so klienti, študentje, učenci, udeleženci v raziskavah in podrejeni. Zaupanja in odvisnosti teh oseb ne izkoriščajo. Psihoterapevti se po najboljših močeh izogibajo dvojnimi vlogam, ki bi lahko vplivale na njihovo strokovno presojo ali povečale možnost zlorab. Primeri takšnih dvojnih vlog so med drugim profesionalne obravnave ali raziskave z zaposlenimi, študenti, supervizanti, bližnjimi prijatelji ali sorodniki. Spolne, fizične, emocionalne in materialne zlorabe s katerimikoli klienti, študenti, učenci, supervizanti in udeleženci v raziskavah so neetične.

Načelo 5.d:

Kadar psihoterapevt na željo tretje osebe pristane na psihoterapevtsko obravnavo klienta, prevzame odgovornost za to, da bo vsem vpletenim strankam razložil naravo odnosov.

Načelo 5.e:

Kadar zahteve organizacije od psihoterapevtov zahtevajo, da kršijo ta ali druga etična načela, psihoterapevti razložijo naravo konflikta med zahtevami in temi načeli. Vse vpletene strani seznanijo s svojimi etičnimi odgovornostmi kot psihoterapevti in ustrezno ukrepajo.

Načelo 5.f:

Psihoterapevti vnaprej sklenejo takšne finančne dogovore, ki se v največji možni meri skladajo z interesi njihovih klientov, študentov, učencev ter udeležencev v raziskavah in jih le ti tudi jasno razumejo. Za napotitve klientov v strokovne ustanove po profesionalno pomoč niti ne dajejo, niti ne prejema nagrad. Del svojih storitev nudijo brezplačno oziroma za skromno plačilo.

Načelo 5.g:

Psihoterapevti zaključijo klinični ali svetovalni odnos takoj, ko je razvidno, da klient v tem odnosu več ne pridobiva, ali kadarkoli to zahteva klient sam. Klientu ponudijo pomoč pri iskanju alternativnih virov pomoči.

NAČELO 6: POKLICNI ODNOSI

Splošno načelo:

Psihoterapevti spoštujejo in zagotavljajo raznolikost metod drugih psihoterapevtskih pristopov. Še posebej spoštujejo in sprejemajo drugačne metode drugih psihoterapevtskih usmeritev.

Psihoterapevti delujejo skladno z ozirom na potrebe, posebne kompetence in dolžnosti svojih kolegov v psihoterapiji, psihologiji, medicini in drugih poklicih. Spoštujejo pravice in dolžnosti institucij ali organizacij, s katerimi so ti kolegi povezani.

Načelo 6.a:

Psihoterapevti razumejo področja pristojnosti sorodnih poklicev. Kar se da se poslužujejo vseh strokovnih, tehničnih in administrativnih virov, ki v največji meri služijo interesom uporabnika. Odsotnost formalnih odnosov z drugimi strokovnimi delavci psihoterapevtov ne odvezuje odgovornosti, da bi za svoje kliente zagotovili najboljšo možno strokovno storitev, prav tako pa jih ne odvezuje tudi odgovornosti vnaprejšnjega predvidevanja, previdnosti in tankočutnosti pri pridobivanju potrebne dopolnilne ali alternativne pomoči.

Načelo 6.b:

Psihoterapevti poznajo in upoštevajo tradicije in delo ostalih strokovnih skupin, s katerimi delajo in s temi skupinami tudi čim bolj sodelujejo. V kolikor je oseba deležna podobnih uslug s strani drugega strokovnjaka, psihoterapevt pozorno razmisli o tem odnosu in se nato pazljivo in tenkočutno loteva tako obravnavanja terapevtskih tem, kot tudi klientovega blagostanja. Psihoterapevt se o teh temah pogovori s klientom, da bi čim bolj zmanjšal tveganje za zmedo ali konflikte in skuša, kjer je le mogoče, z ostalimi vpletenimi strokovnjaki ohraniti jasne in sporazumne odnose.

Načelo 6.c:

Psihoterapevti, ki zaposlujejo ali supervidirajo druge strokovnjake ali izobražujoče se strokovnjake, sprejemajo odgovornost za pospeševanje nadaljnega profesionalnega razvoja teh posameznikov in delujejo tako, da bi zagotovili njihovo kompetentnost. Zagotovijo ustrezne delovne pogoje, pravočasne evalvacije, konstruktivne konzultacije in priložnosti za pridobivanje izkušenj.

Načelo 6.d:

Psihoterapevti spolno, fizično, čustveno, materialno niti kako drugače ne izkoriščajo profesionalnih odnosov s klienti, supervizanti, učenci, zaposlenimi ali udeleženci v raziskavah. Psihoterapevti spolno ne nadlegujejo in spolnega nadlegovanja tudi ne ignorirajo, tako da če zanj zvedo, ustrezno ukrepajo. Spolno nadlegovanje se lahko kaže kot namerne ali ponavljajoče se pripombe, geste ali fizični kontakti seksualne narave, ki jih prejemnik ne želi oz. tudi če jih želi.

Načelo 6.e:

Kadar psihoterapevti vedo za kršitev etičnih načel s strani drugega psihoterapevta, so dolžni stvar neformalno razrešiti s tem, da psihoterapevta na to opozorijo. V kolikor gre za manjši prekršek in/ali se zdi, da je le-ta posledica pomanjkanja tenkočutnosti, znanja ali izkušenj, je takšen neformalni poskus reševanja običajno primeren. Takšna

neformalna korektivna prizadevanja terapevt izvaja s tenkočutnostjo do zaupnosti vpletenih. V kolikor kršitev ni dostopna neformalnemu razreševanju ali je bolj resne narave, je psihoterapevt dolžan sprožiti postopek razreševanja pri Častnem razsodišču lastnega društva, člana SKZP. Če na tej ravni zadeve ni mogoče zadovoljivo rešiti, psihoterapevti v skladu s smernicami etičnega kodeksa nanjo opozorijo SKZP oz. v skladu s pravilnikom Častnega razsodišča SKZP prijavijo Častnemu razsodišču SKZP, ki zadevo rešuje po lastnem pravilniku dela. Pred uvedbo pravnega spora predsednik Častnega razsodišča lahko izvede pravni poskus, v kolikor ga okoliščine dopuščajo. V primeru, da se udeleženec spora ne strinja z rešitvijo Častnega razsodišča SKZP, ima pravico pritožbe pri ustreznem organu EAP.

Načelo 6.f:

Zasluge pri publiciranju se pripisujejo tistim, ki so prispevali k publikaciji skladno z njihovim strokovnim prispevkom. Ključni prispevki strokovne narave, ki jih je za skupni projekt prispevalo več ljudi, se navajajo kot skupno avtorstvo, pri čemer se posameznik, ki je dal glavni prispevek, navaja prvi. Manjši strokovni prispevki in obsežna tehnična in druga nestrokovna pomoč se lahko zabeleži v opombah ali v uvodni izjavi. S specificiranimi citati se navaja tako neobjavljeno, kot tudi objavljeno gradivo, ki je neposredno vplivalo na raziskavo ali na pisno delo. Psihoterapevti, ki za publikacijo zbirajo in urejajo gradivo drugih avtorjev, delo objavijo pod imenom le teh in s svojim imenom kot urednik ali vodilna oseba, v kolikor je to primerno. Vse soustvarjalce se upošteva in poimensko navede.

Načelo 6.g:

Pri opravljanju raziskav v ustanovah ali organizacijah si psihoterapevti priskrbijo ustrezna pooblastila za izvajanje takšnih raziskav. Zavedajo se svoje odgovornosti do bodočih raziskovalnih delavcev in zagotovijo, da ustanove gostiteljice prejmejo ustrezne informacije o raziskavi in primerno priznanje svojega prispevka.

NAČELO 7: STIKI Z JAVNOSTJO

Splošno načelo:

Izjave za javnost, oglasi o dejavnostih, reklamiranje in promocijske aktivnosti psihoterapevtov imajo namen, da pomagajo javnosti k obveščeni presojam in izbiram. Psihoterapevti ustrezno in objektivno predstavijo svoje profesionalne kvalifikacije, povezave in funkcije, prav tako pa tudi tiste institucije in organizacije, s katerimi so povezani oz. s katerimi so povezane njihove izjave. V javnih izjavah psihoterapevti posredujejo psihoterapevtske informacije ali strokovna mnenja ali pa informirajo o dostopnosti in možnostih tehnik, storitev, publikacij in služb na tak način, da utemeljujejo svoje izjave na splošno sprejetih odkritjih in tehnikah, hkrati pa jasno prikažejo omejitve, nejasnosti in morebitne negotovosti v zvezi z dokazi. Informacije pacientom/klientom morajo biti stvarne, resnicoljubne in ustrezne. Nedopustna je tržna ali zavajajoča reklama.

Načelo 7.a:

Pri objavljanju ali oglaševanju strokovnih storitev lahko psihoterapevti zato, da bi opisali ponudnika in ponujene storitve, objavijo naslednje informacije: ime, najvišji relevantni akademski naziv ali spričevalo (diplomo) o zaključenem usposabljanju v akreditirani ustanovi, datum in vrsto registracije v register psihoterapevtov SKZP (splošni register in register nosilcev Slovenske diplome iz psihoterapije), EAP (register nosilcev Evropske diplome iz psihoterapije), članstvo v psihoterapevtskih organizacijah in strokovno relevantnih

ali povezanih telesih, naslov, telefonsko številko, delovni čas, kratko navedbo vrst ponujenih psihoterapevtskih storitev in ustrezno predstavitev informacij o cenah, obvladanju tujih jezikov, pogodbah z zavarovalnicami in določil glede plačil s strani tretjih oseb ter druge kratke in relevantne informacije. Vključijo pa se lahko tudi druge za uporabnika pomembne ali relevantne informacije, v kolikor drugi deli pričujočih etičnih načel temu ne nasprotujejo.

Načelo 7.b:

Pri objavljanju ali oglaševanju psihoterapevtskih storitev ali publikacij psihoterapevti svoje pripadnosti neki organizaciji ne predstavljajo na način, ki bi napačno impliciral pokroviteljstvo ali priznanost s strani te organizacije. Še posebno psihoterapevti na primer ne navajajo evropske, nacionalne registracije ali institucionalnega ali organizacijskega statusa na način, ki bi sugeriral, da tak status pomeni specializirane strokovne pristojnosti ali kvalifikacije. Javne izjave vključujejo med drugim tudi komunikacijo preko periodike, knjig, seznamov, imenikov, interneta, televizije, radia in filma.

Javne izjave ne vsebujejo:

- (I) napačnih, lažnih, zavajajočih, nezanesljivih ali nepoštenih izjav;
- (II) napačnih interpretacij dejstev ali izjave, ki bi bila lahko zavajajoča, ker so v besedilu relevantni podatki le delno razkriti;
- (III) priporočil pacienta glede kakovosti psihoterapevtskih storitev ali izdelkov
- (IV) izjave, katere namen je ali ki bi utegnila ustvariti napačna ali neupravičena pričakovanja ugodnih rezultatov;
- (V) navajanja neobičajnih ali edinstvenih sposobnosti tako osebnih kot lastnega psihoterapevtskega pristopa;
- (VI) izjave, katere namen je ali ki bi utegnila stopnjevati pacientove strahove, anksioznost ali čustva glede možnih posledic v primeru, da ne bi koristil ponujenih uslug;
- (VII) izjave o primerjavi privlačnosti ponujenih uslug;
- (VIII) direktnega obračanja na posamezne kliente z neposrednim oglaševanjem.

Načelo 7.c:

Psihoterapevti predstavnikom tiska, radia, televizije ali drugih komunikacijskih sredstev ne dajejo nadomestil ali kakršnihkoli vrednosti v pričakovanju ali v zameno za profesionalno publiciteto v članku. Plačana reklama mora biti prepoznavna kot takšna, razen če je iz konteksta razvidno, da gre za plačano reklamo. V kolikor se oglas sporoča javnosti preko radia ali televizije, se ga vnaprej posname, psihoterapevt pa mora njegovo predvajanje odobriti. Kopije oglasov in posnetke predvajanj hrani psihoterapevt.

Načelo 7.d:

Objave ali oglasi o »skupinah za osebno rast«, srečanjih interesnih skupin, tečajih, ambulantah, treningih in posredništvih vključujejo razvidno izjavo o namenu in jasen opis izkušenj ali usposabljanja, ki ga nudijo. Izobrazba, usposobljenost in izkušnje izvajalcev so ustrezno podrobno opisane in so na razpolago pred začetkom delovanja skupine, šolanja, tečaja ali storitev. Pred sodelovanjem je na razpolago jasna izjava o honorarjih in kakršnihkoli pogodbenih posledicah.

Načelo 7.e:

Psihoterapevti, ki so povezani z razvojem ali promocijo psihoterapevtskih tehnik, produktov, knjig ali podobnega, ponujenega v komercialno prodajo, se trudijo zagotoviti, da so objave in

oglasi predstavljeni na strokoven, znanstveno sprejemljiv, etičen in stvarno informativen način.

Načelo 7.f:

Psihoterapevti za osebni dobiček ne sodelujejo v komercialnih objavah ali oglasih, ki javnosti priporočajo, naj si priskrbijo ali uporabijo primerne storitve ali produkte določenega proizvajalca, kadar to njihovo sodelovanje temelji izključno na tem, da se identificirajo oz. predstavljajo kot psihoterapevti.

Načelo 7.g:

Psihoterapevti predstavljajo psihoterapevtsko znanost in prakso ter ponujajo svoje storitve, produkte in publikacije pošteno in korektno, ter se izogibajo popačenjem zaradi senzacionalizma, pretiravanja ali površnosti. Psihoterapevti v prvi vrsti vodi obveznost, da pomagajo javnosti oblikovati obveščene sodbe, mnenja in odločitve.

Načelo 7.h:

Kot učitelji psihoterapevti zagotavljajo, da so izjave v katalogih in načrtih tečajev dosledne in nezavajajoče, še posebno glede vsebin, ki se bodo obravnavale, temeljev za ocenjevanje napredka in narave izkušenj v tečaju. Obvestila, brošure in oglasi, ki opisujejo delavnice, seminarje ali druge izobraževalne programe ustrezno opisujejo ciljno skupino, ki ji je program namenjen, pa tudi kvalifikacije, zahteve, izobraževalne cilje in naravo vsebin, ki se bodo obravnavale. Poleg tega te objave ustrezno predstavijo izobrazbo, usposabljanje in izkušnje psihoterapevta, ki program predstavlja, pa tudi honorarje, ki jih vključuje.

Načelo 7.i:

Javne objave ali oglasi, ki vabijo udeležence v raziskavah in pri tem kot vzpodbudo ponujajo klinične ali druge strokovne storitve, jasno predstavijo tako naravo teh storitev kot tudi stroške in druge obveznosti, ki jih morajo udeleženci v raziskavah sprejeti.

Načelo 7.j:

Psihoterapevt sprejme odgovornost, da bo popravil druge, ki predstavljajo psihoterapevtske strokovne kvalifikacije ali povezavo le teh z izdelki oz. storitvami na način, ki ni skladen s temi načeli.

Načelo 7.k:

Individualne diagnostične in terapevtske storitve psihoterapevti nudijo izključno v okviru profesionalnega psihoterapevtskega odnosa. Kadar psihoterapevti dajejo osebne nasvete preko javnih predavanj ali demonstracij, ali člankov v časopisih in periodiki, radijskih ali televizijskih programov, elektronske pošte ali podobnih medijev, uporabljajo najnovejše relevantne podatke in najvišjo raven strokovne presoje.

Načelo 7.l:

Izdelki ali storitve, ki so opisane ali predstavljene preko javnih predavanj ali demonstracij, časopisnih ali periodičnih člankov, radijskih ali televizijskih programov, elektronske pošte ali podobnih medijev, ustrezajo enakim priznanim standardom, ki veljajo za izdelke ali storitve, ki se uporabljajo v kontekstu profesionalnega psihoterapevtskega odnosa

NAČELO 8: TEHNIKE OCENJEVANJA (ASSESSMENT)

Splošno načelo:

Pri razvijanju, objavljanju in uporabi psihoterapevtskih ali psiholoških tehnik ocenjevanja (assessment), skušajo psihoterapevti po najboljših močeh podpirati dobrobit in interese klienta. Pazijo, da ne pride do zlorab podatkov, ki so v oceni. Spoštujejo klientovo pravico do seznanjenosti z rezultati in interpretacijami le teh ter s temelji za njihove zaključke in priporočila. Psihoterapevti si v okviru legalnih pooblastil po najboljših močeh prizadevajo ohraniti tajnost testov in drugih tehnik ocenjevanja. Prizadevajo si zagotoviti, da bi tudi drugi ocenjevalne tehnike uporabljali ustrezno.

Načelo 8.a:

Pri uporabi ocenjevalnih tehnik psihoterapevti spoštujejo pravico klientov, da so polno seznanjeni z naravo in namenom tehnik v jeziku, ki ga lahko razumejo, razen če je bilo vnaprej jasno dogovorjeno drugače. Če naj bi razlage podajali drugi, psihoterapevti uvedejo postopke, s katerimi zagotovijo ustreznost teh razlag.

Načelo 8.b:

Psihoterapevti, ki so odgovorni za razvijanje in standardizacijo psiholoških testov in drugih tehnik ocenjevanja, uporabljajo uveljavljene znanstvene postopke in upoštevajo relevantne SKZP, EAP, nacionalne, institucionalne ali organizacijske standarde.

Načelo 8.c:

Pri sporočanju rezultatov ocenjevanja, psihoterapevti prikažejo vse obstoječe zadržke glede veljavnosti in zanesljivosti zaradi okoliščin ocenjevanja ali spričo neustreznosti norm za testirano osebo. Psihoterapevti si prizadevajo zagotoviti, da se rezultati ocenjevanj ali interpretacije le teh ne zlorablajo.

Načelo 8.d:

Psihoterapevti se zavedajo, da rezultati ocenjevanj lahko zastarajo in ne predstavljajo popolne slike ocenjevanca. Po najboljših močeh se skušajo izogibati in preprečiti zlorabo zastarelih meritev ali nepopolnih ocenjevanj.

Načelo 8.e:

Psihoterapevti, ki ponujajo testne in interpretacijske storitve, lahko predložijo ustrezne dokaze za veljavnost programov in postopkov, s katerimi so prišli do interpretacij. Javno ponujanje interpretacijskih storitev se pojmuje kot pogovor med dvema strokovnjakoma. Tako si psihoterapevti po svojih najboljših močeh prizadevajo, da ne bi prišlo do napačne uporabe poročil, ki vsebujejo oceno.

Načelo 8.f:

Psihoterapevti niti s poučevanjem, niti s sponzorstvom ali s supervizijo ne podpirajo in ne spodbujajo tega, da bi neustrezno izšolane ali drugače nekvalificirane osebe uporabljale psihoterapevtske ali psihološke ocenjevalne tehnike.

NAČELO 9: RAZISKAVE

Splošno načelo:

Odločitev o raziskovanju temelji na presoji posameznega psihoterapevta, kako kar najbolje prispevati k znanosti in dobrobiti človeštva. Ko se je odločil, da bo izvajal raziskavo, psihoterapevt razmisli o različnih smereh, v katere bi lahko usmeril raziskovalne sile in sredstva. Na podlagi teh razmišljanj psihoterapevt izvede raziskovanje tako, da upošteva dostojanstvo in dobrobit sodelujočih ter pravila in strokovne standarde, ki uravnavajo izvajanje raziskav, v katerih sodelujejo ljudje. Psihoterapevti morajo svojim pacientom/klientom, ki sodelujejo pri raziskovalnih projektih, razložiti in zagotoviti možnost svobodne privolitve, ki mora biti podana pred začetkom projekta, neizpodbitna in dokazljiva.

Načelo 9.a:

Psihoterapevt, ki izvaja raziskavo (izvajalec), je pri načrtovanju le te dolžan pozorno preučiti njeno etično sprejemljivost. V kolikor pri preverjanju človeških in znanstvenih vrednot ugotovi kršenje katerega od načel, je raziskovalčeva resna dolžnost, da poišče etični nasvet in upošteva stroga varnostna merila, da bi zavaroval pravice ljudi, udeleženih v raziskavi.

Načelo 9.b:

Raziskovalčeva primarna etična naloga je upoštevati, ali bo glede na priznane standarde udeleženec v raziskavi »oseba s tveganjem« ali »oseba z minimalnim tveganjem«.

Načelo 9.c:

Raziskovalec je vedno odgovoren, da zagotovi etičnost raziskave. Prav tako je raziskovalec odgovoren, da sodelavci, asistenti, učenci in uslužbenci, ki tudi sami nosijo to odgovornost, udeležence v raziskavi obravnavajo etično.

Načelo 9.d:

Raziskovalec je, razen v raziskavah z minimalnim tveganjem, dolžan z udeleženci raziskave pred njihovim sodelovanjem oblikovati jasen in pošten dogovor, ki opredeljuje obveznosti in odgovornosti vseh. Raziskovalec je dolžan spoštovati vse obljube in obveze iz tega dogovora. Raziskovalec udeležence seznanja z vsemi vidiki raziskave, za katere bi bilo pričakovati, da bi utegnili vplivati na pripravljenost za sodelovanje, ter jim pojasni vse ostale aspekte raziskave, po katerih sprašujejo. V kolikor se pred obveščeniim soglasjem udeležencem raziskave ne poda popolnih informacij, so potrebni dodatni varnostni ukrepi, s katerimi se zavarujeta njihova dobrobit in dostojanstvo. Raziskave z otroki ali z udeleženci, ki imajo omejeno razumevanje in/ali komunikacijo, zahtevajo posebne varovalne ukrepe.

Načelo 9.e:

Spričo metodoloških zahtev raziskave je včasih potrebno prikrivanje in zavajanje.

Pred opravljanjem takšne raziskave je raziskovalec še posebno odgovoren, da

- (I) ugotovi, ali je uporaba takšnih tehnik upravičena glede na cilje raziskave oziroma z znanstvenimi, edukacijskimi ali drugimi implicitnimi vrednotami;
- (II) ugotovi, ali so dosegljivi drugi postopki, ki ne zahtevajo prikrivanja ali zavajanja;
- (III) zagotovi, da se dajo udeležencem ustrezna pojasnila, kakor hitro je to mogoče.

Načeloma naj takšnih tehnik ne bi uporabljali.

Načelo 9.f:

Raziskovalec spoštuje posameznikovo pravico, da odkloni sodelovanje ali da kadarkoli izstopi iz raziskave. Da bi se to pravico lahko upoštevalo, sta potrebna tehten razmislek in presoja, še posebno, če raziskovalec predstavlja udeležencu avtoriteto ali ima nad njim vpliv. To so lahko med drugim tudi situacije, kjer se sodelovanje v raziskavi zahteva kot del zaposlovanja ali v

katerih je udeleženec učenec ali klient raziskovalca oz. je pri njem zaposlen. Pravice posameznika prevladajo nad potrebami raziskovalca, da bi zaključil raziskavo.

Načelo 9.g:

Raziskovalec ščiti udeleženca pred fizičnim in psihičnim neugodjem, nevarnostjo in škodo, ki bi lahko bila posledica raziskovalnih postopkov. V kolikor nevarnosti takšnih posledic obstajajo, raziskovalec o tem udeleženca obvesti. Raziskovalni postopki, ki bi lahko udeležencu povzročili resno ali trajno škodo, se ne uporabljajo, razen če bi opustitev takšnih postopkov izpostavila udeleženca še večjemu tveganju ali če je raziskava potencialno zelo koristna in se pridobi zanjo popolno in prostovoljno obveščeno soglasje vsakega izmed udeležencev. V kolikor bi se pojavili stres, potencialna škoda oziroma z raziskavo povezana vprašanja ali skrbi, naj bi bil udeleženec seznanjen s tem, kako lahko v nekem razumnem času po raziskavi pride v stik z raziskovalcem. Soglasje udeležencev ne omejuje njihovih zakonitih pravic in ne zmanjšuje raziskovalčevih zakonitih obveznosti.

Načelo 9.h:

Ko so podatki zbrani, raziskovalec udeleženca obvesti o naravi raziskave in si prizadeva razjasniti vse zmete, ki so se morda pojavile. Kadar znanstvene ali človeške vrednote upravičujejo zadrževanje teh informacij, si raziskovalec nalaga posebno odgovornost, da bo nadzoroval raziskavo in zagotovil, da za udeleženca ne bo škodljivih posledic.

Načelo 9.i:

Kadar imajo raziskovalni postopki za posameznega udeleženca neželene posledice, je raziskovalčeva dolžnost, da te posledice odkrije in jih vključno z dolgoročnimi učinki odpravi.

Načelo 9.j:

Informacije o udeležencu, pridobljene tekom raziskave, so zaupne, razen če je bilo vnaprej drugače dogovorjeno. Kadar obstaja možnost, da bi drugi lahko dostopali do teh informacij, se ta možnost pojasni udeležencu skupaj z načrtom ščitenja zaupnosti med postopkom pridobivanja obveščenega soglasja.

Ta Etični kodeks je sprejela Slovenska krovna zveza za psihoterapijo na Skupščini dne 25. septembra 2007, z dnem sprejema Etičnega kodeksa preneha veljati Etični kodeks sprejet dne, 1. 4. 1998.

Predsednik SKZP:
mag. Miran Možina

Ljubljana, Maribor, dne 25. septembra 2007